

OPIS MODUŁU ZAJĘĆ/PRZEDMIOTU (SYLABUS)
dla przedmiotu *Państwo prawa wobec problemu rozliczeń z przeszłością*
na kierunkach *Prawo, Administracja, Prawo europejskie*

I. Informacje ogólne

1. Nazwa modułu zajęć/przedmiotu – **Państwo prawa wobec problemu rozliczeń z przeszłością**
2. Kod modułu zajęć/przedmiotu – **10-PWPw-preap-s**
3. Rodzaj modułu zajęć/przedmiotu (obowiązkowy lub fakultatywny) – **fakultatywny**
4. Kierunek studiów – **prawo, administracja, prawo europejskie**
5. Poziom kształcenia (I lub II stopień, jednolite studia magisterskie) –
prawo: jednolite magisterskie (5-letnie)
administracja: I, II stopień
prawo europejskie: I, II stopień
6. Profil kształcenia (ogólnoakademicki / praktyczny) – **ogólnoakademicki**
7. Rok studiów (jeśli obowiązuje) – **II-V**
8. Rodzaje zajęć i liczba godzin (np.: 15 h W, 30 h ĆW) – **30 godzin wykładu**
9. Liczba punktów ECTS – **prawo: 5 punktów ECTS**
administracja, prawo europejskie: 3 punkty ECTS
10. Imię, nazwisko, tytuł / stopień naukowy, adres e-mail wykładowcy (wykładowców*) / prowadzących zajęcia – **dr Michał Krotoszyński (michal.krotoszynski@amu.edu.pl)**
11. Język wykładowy – **Język polski. Część literatury przedmiotu dostępna jest jednak wyłącznie w języku angielskim, więc jego znajomość jest zalecana.**
12. Moduł zajęć / przedmiotu prowadzony zdalnie (e-learning) –
Nie – z uwzględnieniem szczególnych regulacji związanych z zapobieganiem i zwalczaniem COVID-19.

*proszę podkreślić koordynatora przedmiotu

II. Informacje szczegółowe

1. Cele modułu zajęć/przedmiotu

Celem przedmiotu jest przekazanie studentom podstawowych informacji na temat problematyki rozliczeń z przeszłością (ang. *transitional justice*) w demokratycznym państwie prawa. Informacje te dotyczyć będą m.in.: polskich, zagranicznych i międzynarodowych mechanizmów rozrachunku z minionym ustrojem, wymagań wobec takiego rozrachunku wyprowadzanych z prawa międzynarodowego i z zasady państwa prawa, orzecznictwa sądów konstytucyjnych i sądów międzynarodowych w tym zakresie, czynników sprzyjających ukształtowaniu się określonego modelu rozliczeń, a także aksjologicznych aspektów rozrachunku z przeszłością. Zasadniczym celem przedmiotu jest również ukazanie problematyki transformacji ustrojowej oraz rozliczeń z przeszłością z perspektywy teorii i filozofii prawa.

2. Wymagania wstępne w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych:

Wymagania wstępne w zakresie wiedzy:

- 1) podstawowe informacje odnoszące się do źródeł prawa, relacji między prawem krajowym a prawem międzynarodowym, działania prawa w czasie, wykładni prawa oraz jego stosowania (odpowiadająca treści kształcenia modułu *Prawoznawstwo*).

Zalecana wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne obejmują dodatkowo:

- 1) **wiedza:** podstawowe informacje w zakresie: (a) prawa karnego: obejmujące pojęcie i strukturę przestępstwa, zagadnienia przedawnienia karalności oraz znaczenie zasady zakazu retroakcji w prawie karnym, oraz (b) prawa konstytucyjnego, obejmujące wiedzę na temat treści zasady demokratycznego państwa prawnego oraz kompetencji polskiego sądu konstytucyjnego; podstawowe informacje w tym zakresie zostaną jednak przypomniane na wykładzie, studenci II roku prawa będą zaś mieli możliwość pogłębienia wiedzy w tym zakresie w ramach równoległe prowadzonych wykładów z Prawa karnego oraz Prawa konstytucyjnego;
- 2) **umiejętności:** znajomość języka angielskiego umożliwiającą czytanie materiałów w tym języku; część materiałów dostępna będzie jednak w języku polskim.

3. Efekty uczenia się (EU) dla modułu i odniesienie do efektów uczenia się (EU) dla kierunku studiów:

Symbol EU dla modułu zajęć/ przedmiotu	Po zakończeniu modułu i potwierdzeniu osiągnięcia EU student /ka potrafi:	Symbole EU dla kierunku studiów:				
		prawo	admin. I stopień	admin. II stopień	pr. eur. I stopień	pr. eur. II stopień
PWPw_01	Wyjaśnić oraz stosować podstawowe pojęcia związane z rozliczeniami z przeszłością w państwie prawa.	K_W01, K_W14, K_U06	K_W01, K_W05, K_U01	K_W01, K_W05, K_U01	K_W01, K_W02,	K_W01, K_W02,
PWPw_02	Wymienić i scharakteryzować mechanizmy rozliczeń z przeszłością (krajowe i międzynarodowe, ze szczególnym uwzględnieniem polskich regulacji), przedstawić wybrane orzeczenia w tym zakresie (zwłaszcza wyroki sądów polskich i międzynarodowych) oraz dokonać porównania rozwiązań krajowych ze standardami wynikającymi z zasady państwa prawa, prawa międzynarodowego oraz norm konstytucyjnych	K_W04, K_W07, K_W09, K_W12, K_W15, K_W16, K_U04, K_U05	K_W02, K_W04, K_W06, K_U02, K_U03	K_W02, K_W04, K_W06, K_U02	K_W02, K_W04, K_W06, K_W07, K_W10, K_U03, K_U06	K_W02, K_W04, K_W06, K_W07, K_W10, K_U03, K_U06
PWPw_03	Przedstawić rys historyczny rozwoju sprawiedliwości tranzycyjnej oraz jej współczesne kierunki rozwoju, przedstawić cele przed nią stawiane, scharakteryzować okoliczności stosowania jej mechanizmów (z uwzględnieniem pozaprawnych kontekstów ich funkcjonowania), a także wskazać aktorów i czynniki wpływające na ukształtowanie się i funkcjonowanie narzędzi rozliczeń z przeszłością.	K_W02, K_W06, K_W08, K_W16, K_W17, K_U01	K_W02, K_W04, K_W06	K_W02, K_W04, K_W06	K_W02, K_W06, K_W07, K_W10	K_W02, K_W06, K_W07, K_W10
PWPw_04	Opisać aksjologiczne aspekty sprawiedliwości tranzycyjnej, w tym dokonać charakterystyki: wartości realizowanych przez narzędzia rozliczeń z przeszłością, dylematów etycznych związanych z takim rozrachunkiem oraz poglądów na temat istoty sprawiedliwości tranzycyjnej.	K_W02	K_W02, K_W06	K_W02, K_W06	K_W02, K_U06	K_W02, K_U06
PWPw_05	Przedstawić problematykę rozliczeń z przeszłością oraz transformacji ustrojowej z perspektywy teoretycznoprawnej i filozoficznoprawnej.	K_W02, K_W03, K_W12, K_W17	K_W02, K_W06	K_W02, K_W06	K_W07, K_U06	K_W07, K_U06
PWPw_06	Przedstawić uargumentowane stanowisko w zakresie pożądanym w jego ocenie rozwiązań w zakresie rozliczenia przeszłości, z uwzględnieniem wymogów wynikających z zasady państwa prawa, prawa międzynarodowego i Konstytucji RP.	K_K01, K_K03, K_K07, K_K10	K_U02, K_K01, K_K04, K_K05	K_U02, K_K01, K_K04, K_K05	K_U01, K_U03, K_K01, K_K04	K_U01, K_U03, K_K01, K_K04

3. Treści uczenia z odniesieniem do EU dla modułu zajęć/przedmiotu

Opis treści uczenia	Symbol/symbole EU dla modułu zajęć/przedmiotu
<p>1. Zagadnienia wstępne. Podstawowe pojęcia związane z rozliczeniami z przeszłością. Zasada państwa prawa jako standard kształtujący dopuszczalne mechanizmy rozliczeń</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sprawiedliwość tranzycyjna (<i>transitional justice</i>): pojęcie, geneza, rys historyczny, zarys mechanizmów i celów; trzy modele rozliczeń z przeszłością; 2) okoliczności stosowania mechanizmów rozliczeń z przeszłością: demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm – charakterystyka ustrojów; demokratyzacje, tranzycje postkonfliktowe, inne przypadki stosowania mechanizmów rozliczeń z przeszłością; problemy prawne, społeczne i ekonomiczne na progu transformacji ustrojowej; 3) koncepcja i zasada państwa prawa: geneza, inkorporacja koncepcji do systemów prawnych, zasady składające się na zasadę państwa prawa, rola sądów konstytucyjnych w kształtowaniu jej rozumienia; zasada państwa prawa jako standard kształtujący dopuszczalne mechanizmy rozliczeń; 4) prawo międzynarodowe jako standard kształtujący dopuszczalne mechanizmy rozliczeń z przeszłością; 	<p>PWPw_01, PWPw_02, PWPw_03, PWPw_06</p>
<p>2. Mechanizmy rozliczeń z przeszłością z perspektywy zasady państwa prawa</p> <p>2.1. Model odpłaty. Sankcje i mechanizmy ich wymierzania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pojęcie sankcji i jej rodzaje; 2) sankcje karne i mechanizmy ich wymierzania: sądy krajowe, trybunały międzynarodowe, trybunały hybrydowe; jurysdykcja uniwersalna; problem retroaktywności; przedłużenie i przywrócenie biegu przedawnienia; argumenty obrony (w tym rozkaz, przymus, błąd co do prawa); wymogi stawiane procesom karnym; odpowiedzialność jednostki za działania zbiorowości; 3) sankcje administracyjne i mechanizmy ich wymierzania: weryfikacja (<i>vetting</i>), jej rodzaje i wymogi jej stawiane; problematyka obniżenie uposażenia emerytalnego; 4) inne sankcje w procesie rozliczeń z przeszłością: delegalizacja partii politycznych, problematyka degradacji oraz odbierania tytułów i odznaczeń; 5) argumenty za i przeciw stosowaniu sankcji; wartości związane z modelem odpłaty; odpłata z perspektywy zasady państwa prawa oraz prawa międzynarodowego. <p>2.2. Amnestie i ułaskawienia w procesie rozliczeń z przeszłością:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pojęcie amnestii i ułaskawienia; amnestie de jure i de facto; 2) argumenty za i przeciw stosowaniu amnestii i ułaskawień; wartości związane z rezygnacją z rozliczeń; zakres dopuszczalnych amnestii z perspektywy zasady państwa prawa oraz prawa międzynarodowego. <p>2.3. Mechanizmy klaryfikacji historycznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> i. podstawowe pojęcia, w tym: historia, pamięć, polityka historyczna, polityka pamięci; ii. mechanizmy klaryfikacji zbiorowej: komisje prawdy, działalność instytutów pamięci, <i>memory laws</i>, inne przykładowe mechanizmy klaryfikacji zbiorowej; iii. mechanizmy klaryfikacji indywidualnej: amnestie indywidualne, lustracja, ujawnianie archiwów, inne przykładowe mechanizmy klaryfikacji indywidualnej; iv. sankcje jako narzędzie klaryfikacji historycznej; v. argumenty za i przeciw stosowaniu narzędzi klaryfikacji historycznej; wartości związane z klaryfikacją historyczną; vi. mechanizmy klaryfikacji historycznej z perspektywy państwa prawa i prawa międzynarodowego; tzw. prawo do prawdy <p>2.4. Narzędzia służące zadośćuczynieniu ofiarom:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rodzaje mechanizmów służących zadośćuczynieniu ofiarom: zadośćuczynienie materialne i symboliczne; mechanizmy indywidualne i zbiorowe; reprivatyzacja; 	<p>PWPw_01, PWPw_02, PWPw_03, PWPw_04, PWPw_06</p>

<p>2) argumenty za i przeciw stosowaniu mechanizmów zadośćuczynienia ofiarom; wartości związane z zadośćuczynieniem;</p> <p><u>2.5. Inne mechanizmy powiązane z rozliczaniem przeszłości:</u></p> <p>1) przykłady innych mechanizmów powiązanych z rozliczeniem przeszłości, w tym: reforma konstytucyjna, reforma instytucji publicznych, DDR (<i>disarmament, demobilisation, reintegration</i>), reforma edukacji</p>	
<p>3. Tworzenie, kształtowanie się i funkcjonowanie mechanizmów rozliczeń</p> <p>1) czynniki wpływające na rozliczenia z przeszłością, w tym: wpływ sytuacji wewnętrznej na przyjętą formę rozliczeń (m.in. rodzaj przedtranzycyjnego ustroju, forma tranzycji, sytuacja polityczna i społeczna); wpływ sytuacji międzynarodowej; rola instytucji państwowych i międzynarodowych oraz aktorów społecznych;</p> <p>2) sprawiedliwość tranzycyjna a upływ czasu;</p> <p>3) ryzyko instrumentalizacji sprawiedliwości tranzycyjnej;</p>	<p>PWPw_02, PWPw_03, PWPw_04, PWPw_05, PWPw_06</p>
<p>4. Sprawiedliwość tranzycyjna – aktualne tendencje</p> <p>1) zarys współczesnych tendencji w zakresie sprawiedliwości tranzycyjnej (m.in. perspektywa ofiar, prawa socjalne, ekonomiczne i kulturowe, lokalne mechanizmy rozliczeń).</p>	<p>PWPw_02, PWPw_03, PWPw_04, PWPw_06</p>
<p>5. Aksjologiczne aspekty sprawiedliwości tranzycyjnej</p> <p>1) sprawiedliwość tranzycyjna z perspektywy tradycyjnych pojęć etyki: sprawiedliwość rozdzielcza i wyrównawcza, sprawiedliwość proceduralna i materialna, sprawiedliwość tranzycyjna a deontologizm i konsekwencjalizm;</p> <p>2) cele i wartości sprawiedliwości tranzycyjnej; normatywna koncepcja sprawiedliwości tranzycyjnej Pablo de Greiffa;</p> <p>3) próby teoretyzacji sprawiedliwości tranzycyjnej (R. Teitel, C. Murphy, inne przykładowe koncepcje).</p>	<p>PWPw_04, PWPw_06</p>
<p>6. Rozliczenia z przeszłością, transformacja ustrojowa i państwo prawa z perspektywy teorii i filozofii prawa</p> <p>1) rozliczenia z przeszłością z perspektywy filozofii prawa i etyki, w tym: Gustaw Radbruch, debata Hart-Fuller, Reżim Purpurowych Koszul; polskie dyskusje teoretycznoprawne;</p> <p>2) zmiany w systemie prawa w okresie transformacji ustrojowej: relacje między <i>lex a ius</i> w okresie przemian; rola sądownictwa konstytucyjnego w tym okresie; zasady prawa w okresie transformacji ustrojowej (procedury ważenia wartości w okresie rozliczeń z przeszłością);</p> <p>3) wykładnia prawa w okresie transformacji ustrojowej: paradygmat wykładni; strategie interpretacyjne w sprawach związanych z poprzednim ustrojem.</p>	<p>PWPw_02, PWPw_05, PWPw_06</p>

4. Zalecana literatura:

I. Treści kształcenia z punktów 1-5 powyżej:

- 1) artykuły zgromadzone w numerze 1/2003 magazynu *Ius et Lex*;
- 2) J. Elster, *Closing the Books: Transitional Justice in Historical Perspective*, Cambridge 2004;
- 3) S.A. Garrett, *Models of Transitional Justice - A Comparative Analysis*, Raport wygłoszony na 41. Dorocznej Konwencji International Studies Association (Los Angeles, 14 marca 2000 r.);
- 4) P. de Greiff, *Theorizing Transitional Justice*, w: M.S. Williams, R. Nagy, J. Elster (red.), *Transitional Justice*, New York/London 2012, s. 31-77;
- 5) S. Huntington, *Trzecia fala demokratyzacji*, Warszawa 1995, s. 117-167, 216-236;
- 6) M. Komosa, *Komisja Prawdy. Mechanizm odpowiedzialności za naruszenie praw człowieka*, Warszawa 2003;
- 7) N.J. Kritz, (red), *Transitional Justice: How Emerging Democracies Reckon with Former Regimes*, Vol. I-III, Washington 1995;
- 8) M. Krotoszyński, *Modele sprawiedliwości tranzycyjnej*, Poznań 2017 (fragm.);
- 9) M. Krotoszyński, *Ustawodawstwo lustracyjne wobec upływu czasu*, Forum Prawnicze, 2015/6, s. 83-100.
- 10) C. Murphy, *The Conceptual Foundations of Transitional Justice*, Cambridge 2017;
- 11) R. Teitel, *Transitional Justice*, Oxford/New York 2000;
- 12) J. Zajadło, *Odpowiedzialność za Mur. Procesy strzelców przy Murze Berlińskim*, Gdańsk 2003.

II. Treści kształcenia z punktu 6 powyżej

- 1) L. Fuller, *Problem donosiciela*, w: L. Fuller, *Moralność prawa*, Warszawa 2004, s. 211-218.
- 2) G. Radbruch, *Pięć minut filozofii prawa*. W: J. Zajadło, *Radbruch*, Sopot 2016, s. 13-15.
- 3) G. Radbruch, *Ustawowe bezprawie i ponadustawowe prawo*. W: J. Zajadło, *Radbruch*, s. 16-30.
- 4) M. Kordela, „Lex” i „ius” w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, *Ius et Lex*, 2002/1, s. 213-223.
- 5) M. Krotoszyński, *Wykładnia prawa w okresie transformacji ustrojowej*, w: M. Hermann, S. Sykuna (red.), *Wykładnia prawa. Tradycja i perspektywy*, Warszawa 2016, s. 19-37;
- 6) M. Smolak, *Zmiana paradygmatu interpretacyjnego w okresie transformacji ustrojowej w Polsce*, *Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny*, 1998/3-4, s. 21-35.
- 7) Z. Ziemiński, „Lex” a „ius” w okresie przemian, *Państwo i Prawo*, 1991/6, s. 3-14.

5. Informacja o tym, gdzie można zapoznać się z materiałami do zajęć, instrukcjami do laboratorium, itp.:

Wszystkie pokazywane na wykładzie prezentacje zostaną przekazane studentom drogą elektroniczną. Szczegółowe informacje o charakterze i dostępności tych i innych materiałów zostaną przekazane na pierwszym wykładzie.

III. Informacje dodatkowe

1. Metody i formy prowadzenia zajęć umożliwiające osiągnięcie założonych EU (proszę wskazać z proponowanych metod właściwe dla opisywanego modułu lub/i zaproponować inne)

Metody i formy prowadzenia zajęć	✓
Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień	X
Wykład konwersatoryjny	X
Wykład problemowy	X
Dyskusja	X
Praca z tekstem	X
Metoda analizy przypadków	X

2. Sposoby oceniania stopnia osiągnięcia EU (proszę wskazać z proponowanych sposobów właściwe dla danego EU lub/i zaproponować inne)

Sposoby oceniania	Symbole EU dla modułu zajęć/przedmiotu					
	PWPw_01	PWPw_02	PWPw_03	PWPw_04	PWPw_05	PWPw_06
Kolokwium pisemne	X	X	X	X	X	X
Kolokwium ustne	X	X	X	X	X	X
Test	X	X	X	X	X	X
Esej	X	X	X	X	X	X

Podstawowym sposobem zaliczenia przedmiotu jest kolokwium pisemne, które składa się z pytań testowych oraz z pytania otwartego. Alternatywnym sposobem zaliczenia przedmiotu, przewidzianym dla osób szczególnie zainteresowanych tematem, jest napisanie eseju poświęconego tematyce zajęć, który powinien opierać się na samodzielnych badaniach studenta/studentki oraz spełniać podstawowe wymogi stawiane artykułom naukowym. W szczególnych przypadkach możliwe jest także zaliczenie przedmiotu w formie kolokwium ustnego.

3. Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Forma aktywności		Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny zajęć (wg planu studiów) z nauczycielem		Studia stacjonarne: 30 h wykładu
Praca własna studenta*	Przygotowanie do zajęć	-
	Czytanie wskazanej literatury	30 h
	Przygotowanie pracy pisemnej, raportu, prezentacji, demonstracji, itp.	-
	Przygotowanie projektu	-
	Przygotowanie pracy semestralnej	90 h (alternatywnie, zob. pkt III.2)
	Przygotowanie do egzaminu / zaliczenia	
	Inne (jakie?) ...	-
	...	-
SUMA GODZIN		150 h
LICZBA PUNKTÓW ECTS DLA MODUŁU ZAJĘĆ/PRZEDMIOTU		5 punktów / 3 punkty (zob. s. 1)

* proszę wskazać z proponowanych przykładów pracy własnej studenta właściwe dla opisywanego modułu lub/i zaproponować inne

4. Kryteria oceniania wg skali stosowanej w UAM:

bardzo dobry (bdb; 5,0): student(ka) (1) prezentuje bardzo dobry poziom wiedzy i umiejętności w zakresie scharakteryzowanych wyżej treści kształcenia, (2) potrafi wykorzystać posiadaną przez siebie, zaawansowaną wiedzę w toku przekonującej argumentacji prawniczej, (3) umie sprawnie formułować swoje myśli i poglądy oraz drobiazgowo i racjonalnie je uzasadniać, nie popełniając przy tym żadnych błędów argumentacyjnych i nie stosując nielojalnych forteli erystycznych, (4) w stopniu najwyższym dba o poprawność i kulturę języka

dobry plus (+db; 4,5): student(ka) (1) prezentuje niemal bardzo dobry poziom wiedzy i umiejętności w zakresie scharakteryzowanych wyżej treści kształcenia, (2) potrafi wykorzystać posiadaną przez siebie, zaawansowaną wiedzę w toku przekonującej argumentacji prawniczej, z rzadka tylko wykazując w tym zakresie niedostatki (3) umie sprawnie formułować swoje myśli i poglądy oraz drobiazgowo i racjonalnie je uzasadniać, nie popełniając przy tym niemal żadnych błędów argumentacyjnych i nie stosując nielojalnych forteli erystycznych, (4) pieczołowicie dba o poprawność i kulturę języka

dobry (db; 4,0): student(ka) (1) prezentuje dobry poziom wiedzy i umiejętności w zakresie scharakteryzowanych wyżej treści kształcenia, (2) potrafi wykorzystać posiadaną przez siebie wiedzę w toku przekonującej argumentacji prawniczej, (3) umie sprawnie formułować swoje myśli i poglądy oraz racjonalnie je uzasadniać, rzadko popełniając błędy argumentacyjne i rzadko stosując nielojalne fortele erystyczne, (4) dba o poprawność i kulturę języka

dostateczny plus (+dst; 3,5): student(ka) (1) prezentuje wyższy od minimalnego poziom wiedzy i umiejętności w zakresie scharakteryzowanych wyżej treści kształcenia, (2) potrafi wykorzystać posiadaną przez siebie wiedzę w toku argumentacji prawniczej, ta jednak czasem jest nieprzekonująca (3) umie formułować swoje myśli i poglądy oraz zasadniczo racjonalnie je uzasadniać, popełniając jednak czasem błędy argumentacyjne i stosując nielojalne fortele erystyczne, (4) zasadniczo dba o poprawność i kulturę języka

dostateczny (dst; 3,0): student(ka) (1) prezentuje minimalny poziom wiedzy i umiejętności w zakresie scharakteryzowanych wyżej treści kształcenia, (2) potrafi wykorzystać posiadaną przez siebie wiedzę w toku argumentacji prawniczej, często jednak w niezbyt przekonujący

sposób (3) co do zasady umie formułować swoje myśli i poglądy oraz zasadniczo racjonalnie je uzasadniać, popełniając jednak błędy argumentacyjne i stosując nielojalne fortele erystyczne, (4) dba w stopniu minimalnym o poprawność i kulturę języka

niedostateczny (ndst; 2,0): student(ka) (1) nie prezentuje nawet minimalnego poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie scharakteryzowanych wyżej treści kształcenia, (2) wskutek powyższych braków nie potrafi wykorzystać wiedzy w toku argumentacji prawniczej, (3) nie jest więc też w stanie racjonalnie uzasadnić swoich myśli i poglądów, w miejsce wiedzy stosując obiegowe opinie i nielojalne fortele erystyczne, (4) nie dba o poprawność i kulturę języka

Powyższe kryteria stosuje się zarówno do oceny kolokwium pisemnego i ustnego, jak i ewentualnej pracy semestralnej (eseju).